

NEDERLANDSCHE PHYTOPATHOLOGISCHE (PLANTENZIEKTEN-
KUNDIGE) VEREENIGING EN KRUIDKUNDIG GENOOTSCHAP
DODONAEA TE GENT.

TIJDSCHRIFT OVER PLANTENZIEKTEN

ONDER REDACTIE VAN
PROF. DR. J. RITZEMA BOS.

Vijf-en-twintigste Jaargang — 5e Aflevering — September 1919.

VOGELCULTUUR TEN BATE VAN DE FRUITTEELT.

Gedurende de jaren 1917 en 1918 was ik in opdracht van het Hoofd van den Phytopathologischen Dienst werkzaam aan een onderzoek omtrent het doorwassen of doorbloeien van stullen. De teelt van dit gewas — koolplanten om zaad van te winnen — wordt vooral in West-Friesland uitgeoefend. Ik had aldus gelegenheid deze streek vrij goed te leeren kennen en vertoefde tijdens mijn korte verblijven aldaar bij een bevriende familie te Schellinkhout. Hier wordt, evenals in de gemeenten Zwaag en Blokker, waarin de bekende fruitstreek „de Bangert” gelegen is, heel veel aan fruitteelt gedaan. Van de vereenigingen, die de belangen der fruittelers behartigen, zijn ruim 70 personen lid. Aan de bestrijding van plantenziekten evenwel kon door velen hunner wel iets meer dan tot dusverre worden gedaan, waaraan dan meerdere kennis omtrent deze materie moest voorafgaan. Op initiatief van den heer J. MAARSE werd besloten een cursus in plantenziektenleer te openen, waaraan ik het onderwijs zou geven.

Aldus geschiedde, zoodat ik gedurende den winter 1918—1919 om de twee weken te Schellinkhout was en met een twintigtal fruittelers in nauwer aanraking kwam. Ik kon mij toen meer dan voorheen in hun belangensfeer inwerken en trachten aan hun werkwijze ten opzichte van de be-

strijding der parasieten en kwalen hunner boomen eenige richting te geven.

Het was mij opgevallen dat de vogelstand, meer speciaal die der meezen — kool- en pimpelmeezen — verre van ongunstig was. Maar aan alle kanten dreigde voor deze voor de fruitteelt als nuttig beschouwde vogels gevaar. Allereerst doordat holle boomen regelmatig werden opgeruimd; knotwilgen waren reeds vrij zeldzaam geworden; maar ten tweede verweet men den meezen beschadiging van het rijpende fruit, in het bijzonder peren, dat aangepikt werd en daardoor in vochtigen tijd tot rotting werd gebracht, waardoor verscheiden vruchten verloren gingen. Inderdaad waren de meezen aan het hun ten laste gelegde schuldig, zoodat vrijpleiten onmogelijk was. Maar ik wilde dit zelfs niet probeeren, want waar we vogelcultuur willen beoefenen terwille van het voordeel voor den tuinbouw, daar mogen we niet nalaten ook de nadeelen onder het oog te zien. Ik wijs er dan evenwel steeds nadrukkelijk op, dat de mensch gewend is om vooral de hem toegebrachte schade met een vergrootglas te bezien en luide te verkonden, terwijl hij nuttige hulp zeldzaam waarneemt en op haar juiste waarde schat en er nog zeldzamer over spreekt. Aldus wordt een onzuiver oordeel geveld. En zelfs dan, als de kweeker of teler volkomen te goeder trouw is, kan hij gewoonlijk veel beter de waarde der schade dan van het nut taxeeren, omdat de eerste zoo goed waarneembaar is en in geldswaarde om te zetten, terwijl het heel moeilijk is de creditbladzijde met juistheid in te vullen.

Dat deze redeneering aannemelijk was, werd gaarne ingezien, zoodat het tweede gevaar voor den meezenstand was afgewend, maar nu het eerste. Dit achtte ik te grooter, omdat Schellinkhout min of meer geïsoleerd ligt, want het is slechts door een hier en daar onderbroken uitlooper van fruittuinen over een afstand van een viertal kilometers verbonden aan den Bangert. Indien dus, zoo redeneerde ik,

de meezenbevolking van Schellinkhout mocht gaan uitsterven, dan zal het heel lang kunnen duren, voordat zij bij intreden van gunstiger levensvoorwaarden weer op de oude getalsterkte zal zijn terug te brengen.

Dit is in overeenstemming met hetgeen WOLDA in zijn „Ornithologische studies” ¹⁾ op bladz. 11 e.v. zegt: „Het eerste dat mij trof was wel dit, dat onze vogelbevolking, zooals ik het vroeger eens uitdrukte, mag worden gerekend te behooren tot den inventaris van het terrein. Het is hoofdzakelijk een vaste bevolking, die daar zijn domicilie heeft, die er verblijft, er omheen zwerft, er wegtrekt en er weer terugkeert, lang voor den tijd van broeden weer daar is, en in zijn eigen hoekje — soms erg klein hoekje — dikwijls zijn eigen zelfde kastje weer opzoekt. Zulk een vogelbevolking komt er maar niet zoo uit de lucht vallen, maar zij behoort er als de planten, die er groeien. Zij vermeerderd of vermindert er, al naar de omstandigheden. Zoo is de regel, de afwijkingen zijn daaraan zeer ondergeschikt. En al de verschijnselen, die ik buiten het proefterrein, in het veen, bij huis, langs den Rijn, op de heide of waar ook, hieromtrent heb kunnen waarnemen, zijn met het bovenstaande niet alleen nimmer in strijd, maar zelfs in wel bijna de meeste volmaakte overeenstemming. Met dit verschil, dat ik buiten mijn proefterrein nog nimmer duidelijke vermeerdering, maar wel vermindering zag.”

En verder: „De algemeene erkenning van den regel van het vaste domicilie van de vogels is, zooals ik reeds opmerkte, zoowel voor de practische vogelbenutting en vogelscherming als voor een verdere ontwikkeling van de ornithologie van het allergrootste belang.” Meer dan behoud en uitbreiding van de soorten uit de allernaaste omgeving mag niet worden verwacht, zegt WOLDA, zoodat ik meende

¹⁾ G. WOLDA, *Ornithologische studies*, uitgave van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel, Directie van den Landbouw, 's-Gravenhage, Gebr. J. & H. VAN LANGENHUIJSEN, 1918.

sterk te mogen staan in mijn overtuiging, dat met de werkzaamheden tot instandhouding en zoo mogelijk uitbreiding van de Schellinkhoutsche meezenbevolking niet mocht worden gewacht tot later, als een vermindering reeds zou zijn ingetreden en waarneembaar geworden. Reeds had de late en strenge voorjaarswinter in 1917 heel wat vogels gedood en ook de meezengelederen gedund.

Het kwam er dus op aan de belanghebbenden warm te maken voor de uitvoering van het denkbeeld: vogelcultuur uitoefenen door het ophangen van nestkastjes en — zoo noodig, maar ook alleen dan — vogelvoeding in den winter en in 't voorjaar. Ik gebruikte uit den aard der zaak den cursus om het gestelde doel te bereiken, maar hoewel ik een aandachtig gehoor behield, gevoelde ik, dat het resultaat niet aan mijn verwachtingen zou beantwoorden. Er moest dus méér worden gedaan. Een voorloopige poging om den burgemeester der gemeente tot medewerking te bewegen, mislukte aanstonds, zoodat een andere weg moest worden ingeslagen. Maar als die kon worden begaan, dan wachtte in de toekomst nog de mogelijkheid, dat ook hij zou kunnen doodloopen. En dit moest worden vermeden; indien de vogelcultuur ter hand werd genomen, dan moest hieraan blijvend worden gewerkt.

Reeds eenmaal was, vrij spontaan in de kringen der fruittelers zelf, belangstelling voor den vogelstand gewekt geworden, maar deze was op een paar uitzonderingen na langzamerhand verflauwd en bepaalde zich tot het min of meer lijdzaam zien verweren der vroeger opgehangen nestkastjes. Een enkele fruitteler maakte ze jaarlijks schoon en bij een tweeden vond de zoon lust om in den zomer na te gaan wat er in de ter beschikking gestelde vogelwoningen gebeurde. Zoo ongeveer was de toestand geworden; en in den Bangert, waar vanwege den Phytopathologischen Dienst enkele jaren vroeger vogelcultuur was ingevoerd, was de belangstelling niet grooter geworden, misschien zelfs reeds

meer nog verflauwd. Een klein aantal netkastjes, dat de maker bij den eersten verkoop had overgehouden, bleek nog onverkocht te zijn! Zóó mocht het einde van mijn poging tot wederopleving van de belangstelling voor vogelcultuur te Schellinkhout niet worden. Dat stond bij voorbaat vast. Er moest dus een blijvend instituut van worden gemaakt en men moest met cijfers kunnen zien wat er werd bereikt. Ziehier hoe ik heb getracht dit voor oogen gestelde doel te bereiken:

Aan een drietal te Schellinkhout bestaande vereenigingen van fruittelers verzocht ik een zeker bedrag ter beschikking te willen stellen. Ik deed dit bij 't navolgende schrijven:

„Door mijn verblijf op verschillende tijden van het jaar ten Uwent heb ik eenig inzicht gekregen in den toestand ter plaatse. 't Viel mij op, dat de vogelstand — in het bijzonder die der nuttige holenbroeders, als meezen e. d. — niet ongunstig is, maar door het verwijderen van oude en holle boomen slechter moet worden, waarna hij door de vrijwel geïsoleerde ligging der gemeente niet gemakkelijk te verbeteren zal zijn. Daarom moet m. i. vooral in het belang der fruitteelt nu de vogelcultuur ernstig ter hand worden genomen. Dit kan en moet door velen worden gedaan door het ophangen van nestkastjes en door het voederen en drenken in tijd van nood. Het is echter noodzakelijk, dat dit alles met eenig systeem geschiedt, wijl anders het resultaat niet aan de gestelde verwachtingen zal beantwoorden. Ik zou op een drietal plaatsen in de gemeente, b.v. in de tuinen der heeren D. VET, J. MAARSE en A. GROOT, nestkastjes willen ophangen, die door een deskundige worden beheerd en gecontroleerd. De reeds aanwezige kastjes mogen ongetwijfeld in de proef worden opgenomen en ik zelf zal gaarne een jaar medewerken. Hier wordt dan het materiaal verkregen, waarmee de werking der kastjes in cijfers kan worden aangetoond en vinden anderen hun voorbeeld. Om dit plan te kunnen uitvoeren, hetgeen ik

voor de fruitteelt van veel beteekenis acht, verzoek ik het bestuur Uwer vereeniging, te bevorderen, dat uit de kas der vereeniging een bedrag van $\pm$ f 12.50 voor het aanschaffen van nestkastjes — gaarne spoedig — worde toegestaan. Ter aanvulling van mijn betoog zend ik u een brochure en een tijdschriftartikel."

De weg was door mijn bespreking van het onderwerp op den cursus reeds gedeeltelijk gebaad, de meeste bestuursleden der vereenigingen waren ingeschreven als leerlingen van mijn cursus en vooral de heeren J. MAARSE en A. GROOT, fruitkweekers, alsmede op andere wijze de heer J. EBELS, hoofd der school te Schellinkhout, steunden mijn pogen. Het resultaat was werkelijk in overeenstemming met het door hen gedane werk: elke vereeniging trok f 20.— uit voor vogelcultuur, in totaal dus f 60.—. Dit gaf moed om met kans op succès bij het gemeentebestuur aan te kloppen, hetgeen op de volgende wijze geschiedde:

Adres aan den Raad der gemeente Schellinkhout:

„Ondergeteekende P. J. SCHENK, hoofd van den cursus voor volwassenen in plantenziekten te Schellinkhout, wonende te Naarden, heeft de eer onder Uwe aandacht te brengen:

dat een goede vogelstand voor den landbouw in het algemeen maar voor de fruitteelt in het bijzonder van zeer groot belang is;

dat door het verwijderen van oude en holle boomen de nestgelegenheid voor meezen en dergelijke vogels te Schellinkhout steeds geringer wordt, terwijl een eenmaal verloren vogelstand door de afgezonderde ligging der gemeente niet gemakkelijk kan worden terug gekregen;

dat op een desbetreffend verzoek aan de vereenigingen van fruittelers in Uwe gemeente door elk dezer een bedrag van twintig gulden voor het aanschaffen van nestkastjes is beschikbaar gesteld;

verzoekt Uw College te besluiten voor hetzelfde doel een gelijk groote som uit de gemeentekas ter beschikking te stellen."

Bij dit adres behoorde een memorie van toelichting van den navolgenden inhoud :

„Door mijn verblijf op verschillende tijden van het jaar in de gemeente Schellinkhout — hetzij in mijn kwaliteit als controleur bij den Phytopathologischen Dienst, hetzij als hoofd van den cursus voor volwassenen in plantenziekten aldaar — heb ik eenig inzicht gekregen in den toestand ter plaatse. 't Viel mij op dat de vogelstand, in het bizonder die der nuttige hollenbroeders als meezen e.d. niet ongunstig is, maar door het verwijderen van oude en holle boomen slechter *moet* worden, waarna hij door de vrijwel afgezonderde ligging der gemeente niet gemakkelijk te verbeteren zal zijn. Ten bewijze van dit oordeel veroorloof ik mij te verwijzen naar bijlage II, waarin ik een paar gedeelten heb aangehaald en enkele regels onderstreept. Daarom moet m.i. vooral in het belang der fruitteelt, die in de gemeente Schellinkhout aan zooveel gezinnen brood verschaft, *nu* de vogelcultuur ernstig ter hand worden genomen. Dit kan en moet door velen worden gedaan door het ophangen van nestkastjes en door het voederen en drenken in tijd van nood. Het is echter noodzakelijk, dat dit alles met eenig systeem geschiedt, wijl anders het resultaat niet aan de gestelde verwachtingen zal beantwoorden. Ik zou op enkele plaatsen, over de gemeente verspreid, nestkastjes willen ophangen, die door een deskundige worden beheerd en gecontroleerd, terwijl ik zelf gaarne een seizoen zal medewerken.

Hier wordt dan het materiaal verkregen, waarmee de werking der kastjes in cijfers kan worden aangetoond en vinden anderen hun voorbeeld.

Om dit plan te kunnen uitvoeren, verzocht ik den te Schellinkhout bestaanden vereenigingen van fruittelers elk een bedrag van f 12 50 ter beschikking te stellen. Ik ontvang thans bericht, dat uit de kas van elke vereeniging een som van twintig gulden beschikbaar wordt gesteld om

zooveel mogelijk nestkastjes te kunnen aankopen. Dit geeft mij de vrijheid om een gelijk groot bedrag uit de gemeentekas te verzoeken, opdat het mogelijk worde aanstonds op behoorlijke schaal aan te vangen. Waar een zóó groot percentage der gemeentebevolking van de fruitteelt haar bedrijf maakt, daar mag m.i. vogelcultuur ten dienste van deze zelfde fruitteelt een algemeen gemeentebelang worden genoemd. Bovendien achten de allereerst belanghebbenden de zaak van voldoende gewicht om méér dan gevraagd werd ter beschikking te stellen.

Overigens zijn reeds lang door verschillende gemeenten in ons land uit de gemeentekas gelden uitgetrokken ten behoeve van het aanschaffen en onderhouden van nestkastjes, terwijl de landsregeering op gelijke wijze de vogelcultuur in het algemeen steunt en publicaties laat drukken en gratis verspreiden, waarvan ik als bijlage III een exemplaar hierbij voeg. Zelfs in gemeenten als Zwolle en Utrecht, waar land- en tuinbouw zeker niet als in Schellinkhout de bron van inkomsten vormen, komt op de begrooting jaarlijks een post voor vogelcultuur voor.

Veroorloof mij tenslotte als mijne meening neer te schrijven, dat de uitgave van het gevraagde bedrag voor de gemeente geen verlies- maar slechts een winstpost kan beteekenen, geheel nog afgezien van den veredelenden invloed van vogelcultuur op de jeugd.¹⁾

In zijn vergadering van den 27en Februari kende de gemeenteraad van Schellinkhout met 5 stemmen voor, 1 blanco en 1 tegen het gevraagde subsidie toe. Dientengevolge was nu een bedrag van f 80 ter beschikking, waarvoor nestkastjes konden worden aangeschaft en een klein deel

¹⁾ Bijlage II was een bespreking van mijne hand van „Ornithologische studies” in *Floralia* no. 2 van den 10en Januari 1919, waarin o.a. was aangehaald het reeds weergegeven gedeelte uit dit boek.

Bijlage III was de 2e druk van de brochure „Vogelcultuur” door G. WOLDA.

gereserveerd voor eventueele onkosten en wintervoe-
dering.

De heeren MAARSE en GROOT, reeds genoemd, stelden zich in verbinding met een paar timmerlieden, die elk een model van een kastje maakten; de een maakte het van planken, de ander van een houten pompbuis. Het eerste leek mij en ook den heer WOLDA het beste en aldus werd dit als model aangenomen. Er werd een inschrijving geopend en weldra had de gunning plaats aan den laagsten inschrijver, die een 80 tal kastjes kon vervaardigen tegen den prijs van f 0.93 per stuk. Een deel van deze kastjes werd door ons besteld voor particuliere rekening van een paar belangstellenden en een ander aantal kastjes werd door een fruitkweeker voor eigen tuin zelf vervaardigd, terwijl er reeds eenige minderwaardig gewordenen hingen. Er werden aldus den 19en Maart in totaal 100 genummerde nestkastjes opgehangen, verspreid over de geheele gemeente en zoowel in boomgaarden boven grasland als in fruittuinen, waar onder de kroonboomen bessen groeien. De lat van elk kastje werd met twee spijkers aan een tak bevestigd, waarna het kastje door de aanwezigheid van twee schroeven in een gleuf in de lat gehaakt kon worden en later zoo noodig weer gemakkelijk afgenomen. Dit is noodig voor de contrôle maar meer nog voor het schoonmaken in het voorjaar.

Nadat zekerheid bestond, dat het plan kon worden uitgevoerd, kon ik mijn idee verder uitwerken. In den jongenheer COR GROOT meende ik een uitstekende kracht te hebben gevonden, die vogelcultuur te Schellinkhout kon warm houden en die tegelijkertijd waardevolle gegevens zou kunnen verzamelen voor de ornithologische studies van den heer G. WOLDA te Wageningen. Deze was het, die reeds eigener beweging naging welk resultaat de nestkastjes in zijns vaders tuin opleverden. Hij was aanstonds voor mijn plan te vinden en zijn vader gaf hem tijd om

mede te werken. Om hem terzijde te staan vond ik den ietwat jongeren JAN BOOT bereid.

Vervolgens stelde ik mij in verbinding met den heer WOLDA, door wiens medewerking de beide jongelui den 25en April naar Wageningen konden reizen, om daar 's avonds enkele uren met genoemden heer te spreken over zijn waarnemingen, waaraan in het vervolg ook de hunne zouden worden toegevoegd. Den volgenden dag werd Oranje Nassau-Oord bezocht, waar gezien werd hoe daar wordt gewerkt. Zoo voorbereid kon de taak te Schellinkhout worden aanvaard. De kastjes waren reeds opgehangen en genummerd, zoodat het wachten was op de vogels, die er hun intrek in zouden nemen.

't Ging eerst heel slecht: geen mees, zelfs geen musch dacht er schijnbaar aan in de nieuwe woningen te gaan nestelen. Als ergens al een beetje mos of een veertje was ingebracht, dan bleef het nog daarbij. De Schellinkhoutsche bevolking, nieuwsgierig te vernemen hoe de zaken stonden, informeerde steeds en wederom en vernam telkens dat er nóg niets te zien was: geen eitje en zelfs geen nest. Er werd bepaald in stilte wel eens gelachen, want „Schadenfreude” vindt men overal.

Wie het laatst lacht, heeft echter steeds het best gelachen, zoodat wij drieën vol goeden moed bleven en rustig wachtten op warmer dagen. We hadden immers uit de onderzoekingen van WOLDA geleerd, dat de meezen met hun broedsels niet beginnen alvorens de ochtendtemperatuur ongeveer 4 à 5 graden Celsius bedraagt. Daar waren we nog lang niet aan toe. 't Ligt niet op mijn weg na te gaan, in hoeverre de dit jaar verkregen resultaten deze waarneming bevestigen, maar opmerkelijk was het verschijnsel, dat te Schellinkhout en te Bussum vele meezen tusschen 3 en 6 Mei hun eerste ei hebben gelegd. Men vergelijke de komende publicaties van den heer WOLDA op dit punt.

De resultaten, die te Schellinkhout werden bereikt, waren

verre van ongunstig, gelijk uit het navolgende moge blijken: 11¹ kastjes werden betrokken door pimpelmeezen, een broedsel mislukte en 110 eitjes werden uitgebroed. 13 kastjes werden door koolmeezen ingenomen, twee broedsels mislukten en 110 eieren werden uitgebroed. Elf koolmeezen en vier pimpelmeezenpaartjes maakten een tweede broedsel, waarvan er een mislukte. Het mislukken van twee broedsels moet worden toegeschreven aan musschen, die zich nestelden in kastjes, welke reeds door meezen waren ingenomen. Voorts bracht een paartje van het gekraagde roodstaartje een broedsel van 7 groot, maar een tweede legsel mislukte. In de ruim 100 nestkastjes, de oude ongenummerde meegerekend, kregen we dus 42 nesten van nuttige vogels, waarin 36 broedsels werden groot gebracht, hetgeen voor een eerste jaar ongetwijfeld zeer bevredigend mag worden genoemd. In totaal vlogen 313 jonge vogels uit, waarvan een niet gering deel zal bijdragen tot de biologische bestrijding van plantenvijanden.

Het aantal bewoonde nestkastjes evenwel was nog veel grooter, want in niet minder dan 32 kastjes nestelden musschen. Dit was echter niet geoorloofd en deze nesten moesten dus worden verwijderd. De gemeenteraad van Schellinkhout had juist dit voorjaar bepaald, dat voor iedere gedooide musch en voor elk musschenei één cent zou worden betaald. Dies werden op een goeden dag de musschennesten verwijderd en de eieren verzameld. Er kwam een heele eierstruif bijeen, want er konden 173 eitjes worden ingeleverd. Het hiervoor ontvangen bedrag komt aan de meezen ten goede. Of de musschen voor de fruitteelt zoo schadelijk zijn dat vervolging gerechtvaardigd is, laat ik buiten bespreking. De gemeenteraad heeft — in navolging van wat ook in andere gemeenten op verzoek van de Hollandsche Maatschappij van Landbouw werd gedaan — bij het uitloven der premie aan den landbouw gedacht en niet aan de fruitteelt. De debetzijde: het wegpikken van graankor-

rels en erwten, kwam hierdoor sterk naar voren, de creditzijde: het verorberen van bladluizen en dergelijk ontuig, werd onduidelijk leesbaar.

Bij het verwijderen van de musschen uit de nestkastjes werd uit den aard der zaak niet uitgegaan van de vraag of zij nuttig dan wel schadelijk te achten waren. Hier gold alleen dat zij de voor meezen en eventueel andere hollenbroeders bestemde woningen betrokken, terwijl zij hieraan geen behoefte hadden: musschen kunnen al heel gauw ergens een geschikt plekje vinden, waar zij kunnen nestelen. Toch deed het een der fruittelers leed, dat de musschen-nesten werden verwijderd, want hij noemt deze vogels nuttig en zou ze willen sparen ten bate van zijn culturen.

Er waren door een fout van den timmerman eenige kastjes gemaakt met een vliegopening van 4 c.M. doorsnede, terwijl een fruitteler voor zijn eigen tuin kastjes had vervaardigd met een opening van 3.5 c.M. Het grootste deel evenwel had vliegopeningen van 3 c.M. Deze wijdte is voor meezen voldoende, terwijl zij voor musschen te gering zou zijn. Om zooveel mogelijk bij voorbaat het nestelen door musschen in kastjes tegen te gaan, werden die met 4 c.M. opening het verst van huizen gehangen. Of dit van invloed is geweest waag ik niet te beslissen, wijl ook ver van huizen musschennesten werden gevonden, maar zeker is, dat de nauwe opening van 3 c.M. voor de musschen geen beletsel is van de kastjes gebruik te maken. Dat de meezen voorkeur hadden, bleek naar mijn meening evenmin, hoewel het mij gevaarlijk voorkomt hierover reeds na een eerste jaar een oordeel uit te spreken, wijl ook de plaats in den tuin of boomgaard van grooten invloed kan zijn.

Ten opzichte van de werkzaamheid der meezen ten bate van de fruitteelt valt nog mede te deelen, dat in eenige kastjes, waarin koolmeezenfamilies waren groot gebracht, eenige pophuiden werden gevonden, soms tot wel dertig toe. Waarschijnlijk waren zij afkomstig van den ringelrups-

vlinder, welks poppen ook door spreeuwen worden opgezocht, als zij in groot aantal voorkomen. Dit geschiedde n.l. in 1918; dit jaar waren er heel wat minder ringelrupsen en nu zag men het eigenaardige gebeuren, dat de spreeuwen de moeite van het zoeken op een gegeven oogenblik blijkbaar te groot achtten en zich op de bessen wierpen. Dit deden zij vorig jaar niet. De meezen namen nu de verre van afgewerkte taak naar het schijnt over.

Ik kan het hierbij gevoegelijk laten; ik heb vrij uitvoerig meegedeeld hoe onder bepaalde omstandigheden het doel: bevordering van vogelcultuur ten bate van de fruitteelt, kan worden bereikt. De heeren GROOT en BOOT vervolgen in de komende jaren de controle der nestkastjes in samenwerking met den heer WOLDA en ik verwacht dat hierdoor de belangstelling bij de fruittelers te Schellinkhout niet alleen wakker wordt gehouden, maar ook door het ophangen van steeds meer nestkastjes tot uiting zal komen. En als op deze wijze enkele jaren is voortgewerkt, zal er wellicht gelegenheid zijn te constateeren: 1e een vooruitgang van den vogelstand en tengevolge hiervan 2e een vermindering van het aantal van eenige dierlijke parasieten der vruchtboomen. Bovendien zal de jeugd hebben geleerd niet alleen de vogels, maar ook andere voorwerpen uit de levende natuur te sparen, wijl zij er bewondering voor kreeg en de grooteren zullen evenzeer als de jongeren door hun belangstelling voor vogelcultuur tot waarneming van het doen en laten der vogels zijn gekomen. Dan blijft ook het genieten van de natuur in haar rijke vormen niet achterwege en het wordt een vraag wat zwaarder weegt: het nut of het genoegen, dat de vogels ons verschaffen.

P. J. SCHENK.

Naarden, 9 Aug. 1919.